

Universal Declaration of Human Rights - Dangme

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

JE TSUO BLO NYA TOMI KE HA ADESA HE BLOHI

NYA TSODMI

Be abo ne a le odehe si himi ne Mawu bo adesahi tsuo ne a hi si nge je mi, ne e ha no tsuaa no he blohi sɔsɔɛ, ne no ko be he blo ne e kpɔɔ nge a de ɔ, e ji he jomi ke dami same yemi ke tue mi jomi a sipoku nge je mi.

Be abo ne adesa he blohi a no tue gbomi ke he gue gbemi wo basabasa ni peemihi ke ba gba je ɔ tsuo nya he je ɔ, a ngo no kaa jehane ɔ, adesa maa ye gbeye ke ohia no kunimi, ne e ma na hemi ke yemi ke nya ke tu munyu, ne ene ɔme ji nimli gu ɔme a hiami nihi ne pe kulaa.

Be abo ne, ke no ko hewi no ko ɔ, e be gidigidi no ko pee kaa e nyagbe he pulemi no ke si yi kpeti wawe no yemi ke no no nyemi he je ɔ, e he hia kaa a wo mlaa pe ke pee adesa he blohi a he fami no.

Be abo ne kake peemi he hia he je ɔ, e sa kaa a to blo nya ke ha ma ke ma a kake peemi no yami.

Be abo ne Je Mahi A Kake Peemi Kuu ɔ ma a hemi ke yemi no mi ekohu nge Womi ɔ mi, nge adesa he blohi kledɛɛ ne e nge, ke odehe ne e ji, ke e he jua wami, ke nyumu ke yo a he blo sɔsɔɛ ne a hɛɛ ɔ, a fia pee si kaa a maa bo mɔde ne a ha ne adesa kake peemi ke si himi kpakpa ne ya no nge he jomi mi.

Be abo ne mahi ne nge Kake Peemi Kuu ɔ mi wo si kaa a ma pataa Je Mahi A Kake Peemi Kuu ɔ he ɔ, a ngo no ka a ma tsu ni ke na je mi tsuo bumi ke ha adesa he blohi ke e he jomi kledɛɛ ɔme a no yemi.

Be abo ne, loko si womi ne ɔ ma tsu ni ɔ lɛɛ no ne he hia pe kulaa ji kaa no fɛɛ no ne nu kikeme a he blohi ke he jomi ne ɔme a sisi.

Jehane ɔ,

Kpe Ngua a ha lemi kaa

Je tsuo Blo Nya Tomi ke Ha Adesa He Blohi ne ɔ,

akene e ji blo nya tomi ke ha nimli adesahi tsuo ke mahi kulaa he je ɔ, no fɛɛ no ke asafo tsuaa asafo ne wo kikeme a Blo nya tomi ne ɔ ngo ma e he mi be fɛɛ be. E bo e he ni tsumi he mɔde, e gbo e tsɔɔmi ke tsɔɔsemi he dengme, ne e gu blohi ne ma wo no yami ke ba nge mahi ke zugbahi a kpeti no, ke na bumi ha adesa he blohi ke he jomi ke gu ene ɔme a no loko ji je tsuo, ke mahi ne nge Kpe ɔ mi tete a mi bime ke mahi ne nge a no yemi sisi a mi bime ma yɔse ne a maa ye no saminya.

Fiɛɛmi 1

Adesahi tsuo ɔ, a bo me ne no fɛɛ no e ye e he, ne no tsuaa sɔsɔ nge odehe si himi ke he blohi a blo fa mi. A bo me ke no se kɔmi ke he nule juɛmi, ne e hia kaa no fɛɛ no ne e na nyemi suɔmi ke ha no tsuaa no.

Fiɛɛmi 2

No fɛɛ no nge he blohi ke he jomi ne a je ngo tsɔɔ nge womi ne ɔ mi a he blo, ne no ko kulaa ko we he ne no ko je he, bo ne no ko e he womi nge, nyumu loo yo ne e ji, gbi ne e tuɔ, jami mi ne e nge, ma mi sane yemi loo juɛmi kpa ko ne e hɛɛ, ma no loo asafo mi ne e je, weto ni ne e nge, no ko ne kɔɔ e fɔmi loo e blo nya kpa ko ne e hɛɛ.

Jehane se hu ɔ, mi gbami ko be ne tsɔɔ kaa nge nɔ ko e ma mi he ne e je he je ɔ, blɔ nya tomi ne ɔ se e he. Jame a ma a nge e he nɔ yee jio, a nge e nɔ yee jio, e nge he wami ko sisi nge blɔ ko nɔ jio, e sane yemi ke e mlaa ne e yeɔ, aloo e ke ma kpahi a kpɛti blɔ nya tomi kɔ we blɔ nya tomi ne ɔ he nɔ ko kulaa.

Fiɛɛmi 3

Nɔ fɛɛ nɔ nge wami ke he nɔ yemi ke e yiwa nami he fami he blɔ.

Fiɛɛmi 4

A be nɔ ko nɔ ko woe ngo pee nyɔɔgue loo a maa tsi e nya yaka gu. A maa gu nyɔɔgue yemi ke nyɔɔgue jua yemi pesɛpesɛ.

Fiɛɛmi 5

A be nɔ ko piɛɛ, ne a be nɔ ko yi kpɛti wae. A be nɔ ko basabasa pee, a be nɔ ko he mi si puee, aloo a maa gbɛlɛ nɔ ko tue bɔ ne se.

Fiɛɛmi 6

Nge mlaa nya a, abu nɔ fɛɛ nɔ kaa adesa nge he fɛɛ he.

Fiɛɛmi 7

Nɔ tsuaa nɔ ɔ nge mlaa he mi. Lɔ ɔ he je ɔ, he blɔ nge ne mlaa faa nɔ tsuaa nɔ he pɛpɛpɛ ne nɔ mi gbami ko be mi. Mlaa ma fa nɔ fɛɛ nɔ he sɔɔsɔɔ, nge tue gbomi ne maa te si ke si nɔ mi hlami ne a tsi to nge womi ne ɔ mi, aloo nɔ ko ne ma wo nɔ mi hlami ke ba a blɔ fa mi.

Fiɛɛmi 8

He blɔ nge ha nɔ fɛɛ nɔ, ne Amlaalɔ ɔ e kojoli kpakpahi a dɛlɛ ne a kojɔ e sane ɔ haa lɛ, ke munyu ko maa te si ke si he blɔhi klɛɛɛ ne mlaa ke ma nɔ yemi mlaa haa lɛ ɔ.

Fiɛɛmi 9

He blɔ be ne a nuu nɔ ko gu, aloo a tsɔɔ nɔ ko nya nge polisihi a nine nɔ, aloo a fieɔ nɔ ko ke jee e ma mi ne sisi numi be he.

Fiɛɛmi 10

Nɔ tsuaa nɔ nge he blɔ sɔɔsɔɔ ne kojoli ne hɛɛ a he, ne a be gɔɔgɔɔ maa kojɔ e sane ha lɛ pɛpɛpɛ ke kaa e na sane ko ne kɔɔ e he blɔhi loo e blɔ nya ni tsumi ko, aloo a ngo mlaa tɔmi ne kɔɔ awi yemi sane ko ke si lɛ.

Fiɛɛmi 11

1. Nɔ fɛɛ nɔ ne a ma wo sane ne hɛɛ tue gblami ke si lɛ ɔ, a maa ngo kaa e yi fɔ ke ya si a maa kojo lɛ nge ma he mi ne a maa bu lɛ fɔ nge mlaa nya bene e na e he fami he blɔ tsuo ta.

2. A be nɔ ko fɔ bue ke e tɔ mlaa ne hɛɛ tue gblami, bene nɔ ne e pee ɔ tsɔɔ we mlaa tɔmi nge ma mlaa, loo mahi a kpɛti mlaa ne nge nɔ yee jame a be ɔ mi. He blɔ hu be kaa a gbɛlɛ mlaa tɔlɔ tue pe bɔ ne mlaa nɔ ne nge nɔ yee jame a be ɔ mi haa he blɔ.

Fiɛɛmi 12

He blɔ be ne a woɔ nya ngo woɔ nɔ ko e kɔkɔ mi sane loo e weku munyu, e we mi loo e womi mi munyuhɛ a mi bɔ ne se, aloo a gbee e he gue ke pueɔ e blɔ nya ne e hɛɛ. He blɔ nge ha nɔ fɛɛ nɔ ne mlaa ma fa e he nge nya womi ke e sanɛhi a mi womi ke e he gue gbemi blɔ fa mi.

Fiɛɛmi 13

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e kpaa si kɛ yaa he nɛ e suɔ, nɛ e hii he nɛ e suɔ nɔɛ zugba nɔ he nɛ e nɔɛ ɔ.
2. Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e siɔ ma tsuaa ma mi, kɛ lɛ nitɛ e ma tete nɛ e kpaleɔ kɛ yaa e ma mi.

Fiɛɛmi 14

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e ya dumɔɔ ma kpa ko ke ji kaa a nɔɛ e mi kpatami he blɔ hlae.
2. Ke ji a wo sane nɛ da blɔ nɛ kɔ we ma mi sane yemi he, loo Je Mahi A Kake Peemi Kuu ɔ si womihi kɛ blɔ nya tomihi a he ɔ, lɛɛ kikɛmɛ a he blɔ nɛ ɔ, a be nɔ nɔɛ.

Fiɛɛmi 15

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e peeɔ zugba tsuaa zugba nɔ nɛ e nɔɛ ɔ nɔ no.
2. Blɔ be kaa a kpɔɔ nɔ ko he blɔ nɛ peeɔ lɛ ma ko nɔ no nɔɛ e dɛ nɛ sisi numi be he, aloo a ko ngmɛ nɔ ko blɔ ke kaa e suɔ nɛ e ma plɛ e he ma ko nɔ no.

Fiɛɛmi 16

1. Nyumuhi kɛ yihi nɛ su nihe kɛ zangma mi ɔ, a nɔɛ he blɔ nɛ a ngɔɔ a bi kone a wo weku, nɛ wetso loo ma nɔ nɛ a ti nɔ ko je loo jami mi nɛ e nɔɛ, tsí mɛ blɔ kulaa. A hɛɛ he blɔ sɔɔɔ nɔɛ gbami mi sɛmi kɛ gba si himi kɛ gba mi pomi blɔ fa mi.
2. A nɔɛ he blɔ nɛ a sɛɛ gba si himi mi ke ji kaa mɛ nihi enyɔ ɔmɛ nɛ a nɔɛ a bi ngɔɛ ɔ, a na nɔ kplɛmi.
3. Nyumu kɛ e yo a si himi ji adebɔ nɔ kɛ weku nɛ ba peeɔ wetso e sisi jemi. Lɔ ɔ he je ɔ, a hia asafo kɛ ma tsuo yemi ke buami.

Fiɛɛmi 17

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e hii weto ni, lɛ nɔ kake, aloo e kɛ ni komɛ.
2. He blɔ be nɛ a heɔ nɔ ko e weto ni nɔɛ e dɛ nɛ sisi numi be he.

Fiɛɛmi 18

Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e peeɔ nɔ nɛ e susumi kɛ e he nile kɛ e jami deɔ lɛ. E nɔɛ he blɔ hu nɛ e tsakeɔ e jami loo e hemi kɛ yemi, aloo e fiɛɔ e jami loo e hemi kɛ yemi ngɔ tsɔɔ nɔɛ ma nɔ loo laami mi, nɛ e tsuɔ e jami he ni, lɛ nɔ kake loo nɔɛ juami mi.

Fiɛɛmi 19

Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ nɛ e jeɔ e juɛmi kɛ e susumi kpo kɛ tsɔɔ. He blɔ he nɔɛ nɛ a kpeɔ kɛ ha níhi a he susumi, nɛ a hlaa nɛ a naa nɔ ko nɛ a nɔɛ hlae nɛ a le ɔ kɛ jee he tsuaa he, nɛ nya tsimi ko be he, nɛ a gbɛɛ kɛ fiaa nɔɛ blɔ fɛɛ blɔ nɔ, nɛ nɔ demi loo huzu tsí nya.

Fiɛɛmi 20

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ kɛ ha kpe peemi kɛ he nya buami nɔɛ tue mi ɔɔmi mi.
2. He blɔ be nɛ a nyɛɛ nɔ ko nɔ kɛ ha kpe ko mi sɛmi.

Fiɛɛmi 21

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɛ he blɔ nɛ e peeɔ e ma mi Amlaalo loo ma nɔ yeli ɔme a kpeti nɔ kake, aloo e hlaa nihi ke daa e nane mi.

2. *Nɔ fɛɛ nɔ nɔɛ he blɔ sɔsɔɛ nɔɛ e ma mi Amlaalo ni tsumi mi.*

3. Ma bime a suɔmi nya ni ji he wami ne Amlaalo ɔ maa da ke tsu ni. Ma bi ma je a suɔmi nya ni kpo ngo tsɔɔ ke gu nɔ tsuaa nɔ ɔɔ fɔi loo nihi a hlami nɔ nge golaa mi ke anɔkualɛ blɔ nɔ be fɛɛ be, aloo ke gu nɔ hlami blɔ nya tomi kpa ko nɔ ne nɔ nɔ nyɛmi be mi.

Fiεεmi 22

Akené nɔ tsuaa nɔ ji juami mi no he je ɔ, e nge he blɔ nɛ ma puleɔ e he nɛ e susuo e he, nɛ nɔ hɛ mi hyemi be mi, nge sika kɛ si himi kɛ kusumi he blɔhi a blɔ fa mi, nge ɛ ma a nitse e mɔde bɔmi kɛ e kɛ mahi a kake peemi blɔ nya tomi kɛ e he wami nya.

Είεσι 23

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɛ he blɔ nɛ e tsuɔ ni tsumi nɛ e suɔ. E nɛ he blɔ kɛ ha ni tsumi he blɔ nya tomi kpakpa kɛ e ni tsumi he pulemi nɛ e ko je e dɛ.

2. No fεε no nge hiwo so so nge ni tsumi fiee ne a ma tsu he, ne no he mi hyemi be mi.

3. *Nɔ fɛɛ nɔ nɛ nge ni tsue ɔ, e nge he blɔ nɛ e naa hiɔwo kpakpa bɔ nɛ maa hi ha e ke e yo ke a bime a si himi saminya kaa nimli adesahi, nɛ ke e he hia a, e sa nɛ e sa ni kpahi hulɔ ke ha a he bumi.*

4. *Ɔ ɸɛ ɔ nɛ he blɔ nɛ e peeɔ ni tsuli a kpe aloo e ke e he woɔ eko mi kone e ke pule e he blɔhi loo e suɔmi nya nihi a he.*

Fiεεmi 24

Nɔ fɛɛ nɔ nɛ he blɔ nɛ e naa ngmɛfia saii nɛ e ni tsumi be mi ke jɔɔ e he. E nɛ he blɔ hu nɛ e naa ligbihi abɔ nɛ a to he blɔ nya ke ya jɔɔ e he. E nɛ he blɔ hu nɛ e naa ligbihi abɔ nɛ a to he blɔ nya ke ya jɔɔ e he be komɛ, nɛ a je we nɔ ko nɛ e hiɔwo mi.

Fiεεmi 25

1. Nɔ fɛɛ nɔ nɔ nɛ he blɔ nɛ e naa si himi kpakpa kɛ haa lɛ nitse kɛ e yo kɛ a bime a yiwa nami. Nihɛ nɛ he hia mɛ ji niye ni, heha nɔ, hi he, hiɔ tsami, heja jemi nihi, he blɔ kɛ ha yemi kɛ buami kɛ kaa e ni tsumi je e dɛ, kɛ e nu hiɔ aloo oslaa ko ye lɛ, e nɛ aho si himi, e bwo aloo e sɛ pimi si himi ko mi bɔ nɛ e be nyɛ e he mɔde bɔmi.

2. Yifɔyihɪ kɛ jokuɛwi hia nɔ hyɛmi kɛ yɛmi kɛ buami pɔtɛɛ. Yo kpeekpɛɛ bi jio, pla bi jio, mɛ tsuo a hia nɔ hyɛmi sɔsɔɛ.

Fiεεmi 26

1. Nǎ fɛɛ nǎ nɛ ni kasemi he blǎ. A be ni kasemi he hiǎ woe, titli ǎ nɛ sisije sukuu ke nǎ nɛ fie lǎ ǎ se ǎ. Jokuɛwi a sukuu yami maa pee nǎ nǎ nyemi sane. A ma ha nǎ tsuaa nǎ nine nya ni tsumi ke ni tsumi kpa amɛ a kasemi he blǎ, nɛ ni kasemi he nɛ ya hɛ mi ǎ hu maa hi si kɛ ha nihi nɛ a maa hla mɛ nɛ a mɔde bɔmi nya.

2. Ni kasemi ma tsɔse nɔmlɔ adesa ne e maa je blɔ ke ha adesa he blɔhi a bumi ke he jɔmi. E maa je blɔ ke ha he lo sisi numi ke tsui si tomi ke hue bɔmi, bɔ ne pee ne kake peemi ne ba je mi tsuo, konɛ mi gbami ne baa nge jami ke nɔmlɔ blɔ fa mi ne e qu. E maa ye hu ke bua je Mahi A Kake Peemi Kuu ɔ nge e ni tsumihi a mi ne tue mi jɔmi ne hi si be fɛe be.

3. *Fəli nə sə nə ə tsoʔ ni kəsəmi nə he hiə ə bime.*

Είεσι 27

1. Nō tsuaa nō nge he bl faa ne e ke e he woō ma kusumi ni peemi níhi a mi, kone a mi ni tsumi, níhi a si kpami ke se nami
 ၁. လဲ ဟု ဝဲ နာ ဝဲကွေ့

2. He bl nge ke ha nɔ fɛɛ nɔ biɛ kpakpa ke e suɔmi nya ni he fami, nge níhi a si kpami loo womi ngmami loo ga ni tsumi ko ne e ma tsu bl fa mi.

Fiɛɛmi 28

Nɔ tsuaa nɔ maa ye kuu mi ne e nge ɔ ke mahi tsuo a kpeti mlaa mɔ, konɛ he blɔhi ke he jɔmi a he bl nya ne a to nge womi ne ɔ mi ɔ, e ye manye.

Fiɛɛmi 29

1. Nɔ tsuaa nɔ nge e bl nya ni tsumi ne e sa ne e tsu nge kuu mi ne e nge ɔ, leje ɔ se si himi nɔ yami maa je.

2. Nge nɔ fɛɛ nɔ e he blɔhi ke he jɔmi nami a he ni tsumi bl fa mi ɔ, e ko pee nɔ ko ne maa be mlaa he, bɔ ne pee konɛ e na bumi ke ha ni kpahi hu a he blɔhi ke he jɔmi, ne e hɛɛ je mi bami kpakpa ke ma tue bumi, ne e na nɔ tsuaa nɔ he juɛmi kpakpa nge ma si himi he ne nɔ fɛɛ nɔ hɛɛ e bl nya nge ɔ mi.

3. Kikɛmɛ a he blɔhi ke he jɔmi ne ɔmɛ ɔ, nɔ ko be he bl ne e tsuɔ he ni bɔ ne tsa pi ja ne Je Mahi A Kake Peemi Kuu ɔ e bl nya tomi ke e yi mi tomi tsɔɔ.

Fiɛɛmi 30

Nɔ ko nɔ ko be womi ne ɔ mi ne a maa ngo kaa e haa ma pɔtɛɛ ko, loo kuu ko loo nɔ ko he bl jo, ne e pee nɔ ko ne e juɛmi ji kaa e ma ke pue he jɔmi ke he blɔhi ne a ngma ke wo womi ne ɔ mi ɔ a kpeti eko.
